

Lärande i LTH

Genombrottet, blad 2, december 2007

I detta andra blad från Genombrottet diskuteras forskarutbildningens examination med utgångspunkt från en LTH-studie. Vidare presenteras kommande kurser och pedagogiska evenemang samt en ny medarbetare. Genombrottet är LTHs pedagogiska stöd- och utvecklingsenhet som bl a ger högskolepedagogiska kurser och beforskar undervisning och lärande. Vi bistår också lärare, programansvariga och ledningen med stöd för undervisningsplanering, undersökningar och ett ramverk för högskolepedagogisk meritering.

Under hösten gavs fullsatta högskolepedagogiska introduktionskurser på både engelska och svenska och den lika välbesökta högskolepedagogiska inspirationskursen som riktar sig till mera seniora lärare startade strax före jul. En annan grupp lärare är igång med att utveckla sina pedagogiska meritportföljer i Workshop - Den pedagogiska portföljen, inför ansökan om befördran eller till pedagogiska akademien vid LTH. I den pågående ämnesdidaktiska kursen undersöker lärarna empiriskt sådana fenomen eller lärtrösklar de upplever kritiska i den egna undervisningen eller undervisningsmiljön. I de flesta av kurserna görs kollegialt granskade kursprojekt där fenomen i undervisningen vid LTH analyseras som grund för utveckling av undervisning. Tre aktuella tema har berörts vid höstens korta lunchseminarier i Studiecetrum: *Feedback till studenterna*, *Kan pedagogisk skicklighet bedömas?*, *Undervisa på engelska*. LTHs återkommande pedagogiska inspirationskonferens utvidgades i höstas till en lyckad universitetsgemensam utvecklingskonferens under Lisbeth Tempes och Britt-Inger Johanssons ledning. LTH-lärarna var överrepresenterade i programmet:

Ulf Ahlfors, Ola Carlqvist, Fredrik Nilsson och Maria Sandsten: Motivationskande undervisning och lärande.

Ulf Ahlfors, Ola Carlqvist, Fredrik Nilsson och Maria Sandsten: Rundabordsdiskussion: Civilingenjörutbildningen - till nytta för vem?

Mattias Alveteg och Elin Bommenel: Inte plagierar väl mina studenter? Rundabordsdiskussion om fusk, plagiat och vetenskaplig hederlighet.

Carin Andersson: Deltagarundervisning. Erfarenheter från en kurs i CAD-CAMCAE.

Roy Andersson, Anna Axelsson och Maria Kihl: Workshop om kamratgranskning.

Mikael Blomé: Poster – en visuell examinationsform.

Åsa Lindberg-Sand och Thomas Olsson: Examination processes in higher education.

Maria Kihl, Roy Andersson och Anna Axelsson: Kamratgranskning i stora klasser

Stefan Kröll, Niclas Danielsson, Mikael Johansson, Anneli Löfgren och Jinliang Yuan: Hur påverkar valet av muntlig respektive skriftlig tentamen studenters inlärning?

Fredrik Nilsson och Annika Olsson: Kamratgranskning och återkoppling i forskarutbildningen: reflektioner från intern granskningsprocess av artiklar.

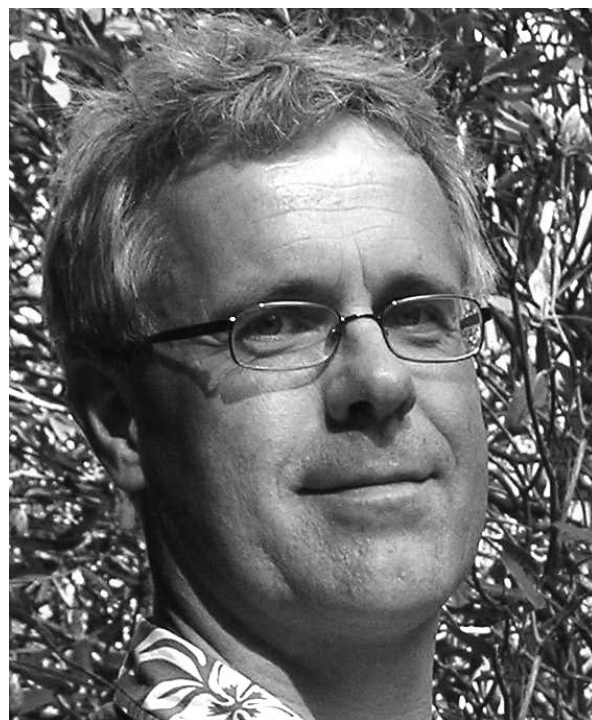
Mats Ohlin: Formativ examination i utbildning på forskarnivå – möjligheter till förändring.

Torgny Roxå, Thomas Olsson och Katarina Mårtensson: Scholarship of Teaching and Learning as a strategy for institutional change.

Daniel Sjöberg och Mats Gustafsson: Nätbaserade frågeformulär som tempohållare och återkopplingsinstrument.

MITTUPPSLAGET:

BEDÖMNING, ÅTERKOPPLING OCH EXAMINATION I UTBILDNING PÅ FORSKARNIVÅ – VAD ÄR I FOKUS?

Mats Ohlin är professor i immunoteknologi. Han verkar bland annat som handledare och biträdande handledare i utbildning på forskarnivå men även i den slutgiltiga formella examinationen (i samband med disputationen) av doktorander.

BEDÖMNING, ÅTERKOPPLING OCH EXAMINATION I UTBILDNING PÅ FORSKARNIVÅ – VAD ÄR I FOKUS?

av Mats Ohlin, Institutionen för immunteknologi, LTH

Universitet och högskolor skall bedriva verksamhet så att ett nära samband mellan forskning och utbildning upprätthålls (Högskolelagen, 1 kap., 3§). Ingenstans blir detta så tydligt som i utbildningen på forskarnivå. Denna utbildningsform uppfyller många kriterier på en yrkesinriktad handledning och "supervision" såsom de beskrivs av Lauvås och Handal (2001, s 38, 45). Hur väl fungerar då handledningsprocessen och till denna kopplade bedömningar och återkopplingar i utbildningen på forskarnivå i praktiken? Just den goda handledningen sett ur handledares perspektiv var nyligen temat för en akademisk avhandling (Lönn Svensson, 2007). Pågående förändringar, framförallt genomförandet av Bologna-processen och till denna kopplade nya formuleringar av mål i utbildningen på forskarnivå (Högskoleförordningen, 2006, bilaga 2) borde kunna stimulera till ytterligare reflektioner kring hur handledning verkligen äger rum.

Direkt kopplat till all handledning är naturligtvis bedömningar/utvärderingar av prestationer och tankegångar och återkoppling av desamma, grunderna för vilka också vidareutvecklats av Lauvås och Handal (2001, s. 345-363). Dessa processer sker parallellt med handledningen allt med avsikten att höja doktorandens framtida prestationer minst till, och gärna högt över, den nivå som krävs i den framtida yrkesrollen. Det är alltså här i huvudsak inte tal om en direkt slutlig examination utan en s.k. formativ utvärdering av den handledde. Denna bör ske dels så att alla relevanta aspekter av yrkesrollen bedöms och dels så att det sker på ett sätt som är tydligt för doktoranden. Ändrar nu de nya målen sättet på vilket utbildningen och handledningen borde bedrivas? Har överhuvudtaget de tidigare praktiserade sätten att handleda, bedöma och återkoppla varit väl utformade? Har vi organiserat oss på bästa möjliga sätt för att nå utbildningsmålen? I själva verket kanske man skall fråga sig vad det är som styr upplägget av handledningsprocesserna och de mål som i praktiken dominerar i utbildningen på forskarnivå på den egna institutionen.

För att exemplifiera och förstå handledning, utvärdering, bedömning och i viss mån även slutlig examination i utbildning på forskarnivå genomfördes under våren 2006 en enkätundersökning kring dessa frågor vid en institution på LTH (Ohlin, 2007). Tidpunkten för enkäten inföll därmed just före övergången till ett Bolognaanpassat utbildningssystem såsom det beskrivs i den nya Högskoleförordningen (2006). Doktorander och handledare ombads att på olika sätt beskriva t.ex. på vad återkoppling gavs och i vilka former detta skedde eller önskades ske. Svarefrekvensen var 91%. Institutionen där enkäten genomfördes bedriver forskning inom biomedicin med nära anknytning till naturvetenskapliga och medicinska frågeställningar. Forskningsverksamheten och därmed doktorandernas projekt är till stor del externfinansierad. Precis som på många andra institutioner på de medicinska, naturvetenskapliga och tekniska fakulteterna (Lilla SULF nr 9) är ramarna för forskningsprojekten i stort sätt fastlagda innan doktoranden kommer in i verksamheten, något som säkert påverkar relationen mellan handledare och doktorand.

Var låg då fokus inom återkopplingen såsom den kollektivt upplevdes av handledare och doktorander? Det visade sig att vissa lärandemål (såsom de definieras i den numera gällande Högskoleförordningen (2006, bilaga 2) och också i LTHs allmänna studieplaner) helt dominerade återkopplingen. Detta var uppenbart både när man själv beskrev ämnen för återkoppling och när man specifikt fick ta ställning till återkoppling på explicit uttryckta lärandemål. Flera av dessa återkopplade mål ligger inte förvånande nära den dagliga, praktiska, verksamheten. Andra mål, bl.a. de som tillhör kategorin "värderingsförmåga och förhållningssätt", upplevde man vanligen ingen återkoppling på. Detta orsakades inte av att man ansåg målen oviktiga utan avsaknaden av återkoppling måste ha haft andra orsaker. Nu genomfördes studien innan dessa mål, såsom de nu uttrycks i den nya Högskoleförordningen (2006, bilaga 2), formellt infördes i studieplanen vid halvårsskiftet, något som i teorin kan ha påverkat svarefrekvensen. Man kan hur som helst anta att sådana mål även tidigare varit väsentliga, oavsett vilka formuleringar som funnits i de formella läroplanerna. Noterbart är också att även handledare ansåg dessa mål som viktiga. Trots detta gav de uppenbarligen ingen eller otydlig återkoppling på dessa mål. Uppenbart var också att doktoranderna angav sig önska återkoppling huvudsakligen på de mål som verkligen dominerade denna process. De angav nämligen likartade mål när de i enkäten ombads ange vad de framförallt önskade sig återkoppling på. Trots det verkar det i mitt tycke rimligt att man på många plan (från fakulteten och nedåt) bör fråga sig hur man skall möta behovet av utbildning i samt handledning och återkoppling av mål som idag inte diskuteras effektivt i samspelet mellan handledare och doktorander. Att effektiv handledning kring frågor som berör värderingsförmåga och förhållningssätt verkligen behövs illustrerades också nyligen av Anderson et al. (2007). I en studie av problembeteenden (d.v.s. inte renodlat fusk utan tveksamma beteenden såsom de definierats av forskare i fokusgruppsdiskussioner) visades det att forskare i hög frekvens själv angav att de hade deltagit i sådana aktiviteter. Dessutom visade studien Anderson et al. (2007) att handledningen i sådana frågor ofta inte alls har avsedd effekt, d.v.s. att de inte stödjer ett förbättrat uppträdande i forskningsetiska sammanhang. Vi måste alltså inte bara

verkligen belysa och återkoppla dessa frågor utan också utveckla metoder för detta som får önskad effekt.

Forskarutbildningen på många institutioner, inkl. den där enkäten genomfördes, bedrivs ofta i väldigt projektorienterade verksamheter där doktoranderna ofta har ett begränsat inflytande på projektens yttre ramar och specifika frågeställningar. Många handledare upplever dessutom uppenbarligen att detta förhållande accentuerats av de finansieringsreformer som genomfördes i slutet av 1990-talet (Lönn Svensson, 2007, s. 146). Påverkar då handledarens centrala roll inte bara för handledningen som sådan utan också för själva projektet det sätt på vilket återkoppling sker? I enkätsvaren beskrivs inte bara att handledningen vanligen avser väldigt projektnära mål utan, enligt min uppfattning, också att återkopplingen ofta avser projektmål snarare än doktorandens egen utveckling. Handledarens mångfacetterade roller kan vara en central faktor som bestämmer detta faktum. Förhållandet är inte i sig något förvånande utan inbyggt i den modell som i praktiken finansierar forskarutbildningen. Handledarens olika funktioner emellertid kan mycket väl ha för doktoranden och hans/hennes utbildning inte helt kompatibla mål. Detta kommer delvis till uttryck i enkäten när man anger sig ha för mycket återkopplingsfokus direkt relaterat till forskningens slutprodukter (vetenskapliga publikationer) snarare än på den egna utvecklingen. Även i en danska undersökning angav nästan hälften av doktoranderna att det var för mycket fokus just på publiceringsfrågan under forskarutbildningen (Epinion Capacent, 2007, s. 28). Detta är säkert kopplat till behovet av publicering för forskningsgruppens direkta överlevnad i en konkurrensutsatt miljö. Nu behöver fokus på projektet inte nödvändigtvis vara ett stort problem. I den danska undersökningen angav i själva verket endast en mycket liten andel av doktoranderna att det var för mycket fokus på forskningen i utbildningsprocessen (Epinion Capacent, 2007, s. 29). Kanske bör man ändå fundera kring hur effektivt utbildningsmomentet verkligen handleds och återkopplas. Vore det en fördel att koppla handledare till doktoranderna som inte är så tätt knutna till själva projektet för att belysa hans/hennes utveckling utifrån ett annat perspektiv än det som projekthandledaren normalt har? Kanske kan en framtida doktorandbarometer antyda hur doktorander i allmänhet ser på frågan. Från den danska undersökningen var det i alla fall uppenbart att doktoranderna ofta upplevde handledningen som otillräcklig även om det inte direkt framgick i vilket avseende den var detta (Epinion Capacent, 2007, s. 28). Är situationen motsvarande vid LTH och varför är den i så fall det? Har doktoranderna orealistiska förväntningar eller är handledarna inte tillräckligt intresserade (handledarens nära knytning till många doktorandprojekt borde antyda att detta inte är fallet) alternativt har de otillräckliga resurser för att handleda? Det är säkert viktigt att ha en nära dialog om förväntningar och möjligheter kring dessa frågor mellan handledare och doktorand. Kanske bör också fakulteten som sådan fundera kring hur man skall hantera frågan.

I enkäten undersöktes också synen på ansvarsfördelningen mellan olika aktörer kopplade till kvalitetskontroll inom utbildning på forskarnivå. Vem ansågs ha ansvar för att man nådde utbildningsmålen och vem hade ansvar för att säkerställa att man verkligen nått målen när utbildningen väl kommit till vägs ende? Både doktorander och handledare var ense i att ansvaret för att målen skall uppnås delades av doktorander och huvudhandledare, något som överensstämmer med LTH syn på frågan (Forskarutbildningsnämnden, 2004, s. 54). Mer intressant var kanske synen på vem som hade ansvar för att verifiera att målen verkligen uppnåts. Även detta ansvar ansågs i huvudsak ligga på huvudhandledaren medan varken opponent eller betygsnämnd i realiteten ansågs ha någon roll att spela i detta avgörande. Själva disputationen ses alltså som en formell transportsträcka där alla verkliga beslut fattats långt tidigare. Detta komplicerar ju ytterligare synen på handledarens funktion. Handledaren uppfattades alltså inte bara verka som projektledare och handledare i utbildningsprocessen utan också som de facto examinerator för doktorandens hela forskarutbildningen även om han/hon kanske inte formellt har denna funktion. Hur påverkar detta relationen mellan doktorand och handledare? Det är uppenbart att man också här måste ha en öppen dialog mellan parterna kring hur processen fungerar så att upplevelse av slutlig examination inte tar över handledningsrelationen och påverkar denna negativt (Biggs, 2003, s. 152-155; Lauvås och Handal, 2001, s. 361) och så att det kan bli fokus på en tydlig återkoppling av doktorandens utveckling.

Referenser

- Anderson, M.S., Horn, A.S., Risbey, K.R., Ronning, E.A., De Vries, R., Martinson, B.C. (2007) What do mentoring and training in the responsible conduct of research have to do with scientists' misbehavior? Findings from a national survey of NIH-funded scientists. *Acad Med* 82, 853-860.
- Biggs, J. (2003) *Teaching for quality learning at university*. 2nd edition, Open University Press, Maidenhead, Berkshire, UK.
- Epinion Capacent (2007) *Undersøgelse af årsager til frafald blandt Ph.D.-studerende*. Universitets- og Bygningsstyrelsen, København, Danmark.
- Forskarutbildningsnämnden (2004) *Studiehandbok för forskarutbildningen vid LTH*. LTH, Lund.
- Högskoleförordningen (2006) *Förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100)*. Svensk författningssamling 2006:1053.
- Lauvås, P., Handal, G. (2001) *Handledning och praktisk yrkesteor*. Studentlitteratur, Lund.
- Lilla SULF Nr 9 (1998) *Doktoranders syn på handledning*. SULF, Stockholm, Sverige. (<http://www.sulf.se/upload/Dokument/Organisation/SDF/lillas9.pdf>)
- Lönn Svensson, A. (2007) *Det beror på. Erfarna handledares syn på god handledning*. Högskolan i Borås, Borås, Sverige.
- Ohlin, M. (2007) *Formativ examination i utbildning på forskarnivå – möjligheter till förändring*. Utvecklingskonferens LU, Lunds universitet, Lund.

PÅ GÅNG I GENOMBROTET I VÅR

Högskolepedagogiska översiktskurser VT08

Högskolepedagogisk introduktionskurs (2v)

Kursen riktar sig främst till doktorander och nyanställda lärare och syftar till att ge deltagarna en pedagogisk grund att bygga vidare på i deras arbete som lärare vid LTH. Alla undervisande doktorander antagna fr o m 2003-07-01 skall delta i kursen för att uppfylla Högskoleförordningens krav. Kursen ges en gång på svenska under våren och motsvarar totalt två veckors arbete. *Sista ansökningsdag är 20 april 2008.*

Högskolepedagogisk inspirationskurs (3v)

Kursen riktar sig främst till lärare med lite mer erfarenhet och blandar till lika delar innehåll från deltagarnas egna erfarenheter med material från relevant högskolepedagogisk forskning med målet att stödja deltagarna i deras arbete med ett mindre utvecklingsprojekt. Kursinnehållet har utvecklats genom åren och nuvarande kurs lämpar sig även för dem som gått kursen redan på 90-talet. Kursen motsvarar totalt tre veckors arbete. *Sista ansökningsdag är passerad och kursen är fulltecknad.*

Lite mer praktisknära kurser VT08

Akademisk hederlighet: Studenter bortom plagiat (2v)

Kursen riktar sig främst till lärare med erfarenhet av bedömning eller design av examinationsmoment. Kursens syfte är att deltagaren ska nå en fördjupad insikt i begrepp som akademisk hederlighet, plagiering och plagieringsfusk samt bli förtrogen med olika pedagogiska strategier för att uppmuntra och träna studenternas akademiska hederlighet. På lärosätetsnivå är syftet med kursen att underlätta för Lunds Universitet som lärosäte att skapa genomtänkta strategier, policyer och handlingsplaner som främjar studenters akademiska hederlighet. Kursen motsvarar totalt två veckors arbete. *VT2008 ges kursen som universitetsgemensam där LTH har ett begränsat antal platser. Sista ansökningsdag är 10 januari 2008.*

Den goda föreläsningen (2v)

Kursen riktar sig främst till lärare med viss föreläsningserfarenhet och det är en fördel om deltagarna har egna föreläsningar under kursstiden. Syftet är att deltagarna efter kursen skall ha fördjupat sin förståelse kring föreläsningen som undervisningsform och dessutom praktiskt arbetat med att utveckla sina egna föreläsningar, dvs kursen är väldigt praktisknära. Kursen motsvarar totalt två veckors arbete. *VT2008 ges kursen som universitetsgemensam där LTH endast har ett fåtal platser. Sista ansökningsdag är 9 januari 2008 (kursen är redan översökt).*

Kommunikationsteknik (3v)

Kursen riktar sig till både doktorander och lärare. Syftet med kursen är att deltagarna skall öka sin kunskap och medvetenhet om kommunikationens betydelse och funktion i olika situationer som du som doktorand och lärare på LTH möter i din verksamhet. Kursen innehåller moment såsom muntlig presentation på svenska och engelska med återkoppling, skriva en populärvetenskaplig artikel på svenska, retorik, posterpresentation samt röst- och talteknik. Kursen motsvarar totalt tre veckors arbete. *Sista ansökningsdag är 3 februari 2008.*

LTHs Pedagogiska Akademi

Sista ansökningsdatum för bedömning 2008 är 31/1.

LTHs Pedagogiska Inspirationskonferens

LTHs 5:e pedagogiska inspirationskonferens går av stapeln 23 oktober 2008, "call for papers" kommer att gå ut i början av mars (Lisbeth Tempte, Genombrottets hemsida). Deadline för att lämna in bidrag är 27 april.

KONTAKT GENOMBROTET LTH

Genombrottet består av drygt tre heltidstjänster fördelade på sju personer. Flera av oss är verksamma i LTHs undervisning och med pedagogisk utveckling på andra fakulteter vid LU jämte våra internationella kontakter. Vi välkomnar särskilt Maria Johansson från Miljöpsykologi vid LTH som ny medarbetare på deltid sedan hösten 2007!

Roy Andersson

e-post: Roy.Andersson@cs.lth.se

tel: 046-222 49 07

Thomas Olsson

e-post: Thomas.Olsson@genombrottet.lth.se

tel: 046-222 76 90

Torgny Roxå

e-post: Torgny.Roxa@genombrottet.lth.se

tel: 046-222 94 48

Lisbeth Tempte

e-post: Lisbeth.Tempte@kansli.lth.se

tel: 046-222 31 22

Maria Johansson

E-post: Maria.Johansson@arkitektur.lth.se

tel: 046-222 71 69

Mattias Alveteg

e-post: Mattias.Alveteg@chemeng.lth.se

tel: 046-222 36 27

Anders Ahlberg

e-post: Anders.Ahlberg@genombrottet.lth.se

tel: 076-1368290, redaktör för detta blad.

www.lth.se/genombrottet